

bakış

geviri
rabia elif
özcan

roman

women's fiction
prize finalistı
2018

jessie greengrass

BAKIŞ

Jessie Greengrass

Dünya Roman - Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 4765
Dünya Edebiyatı Dizisi | 62

EDİTÖR

Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI

Barış Şehri

İÇ TASARIM

Nur Kayaalp

1. BASKI

Ekim 2019, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-3023-1

9 786050 830231

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CILT

Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No:16086

YAYIN HAKLARI

© *Sight*, Jessie Greengrass. 2018 yılında John Murray Publishers tarafından yayımlanan bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları AnatoliaLit Ajans ile anlaşmalı olarak Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

JESSIE GREENGRASS

1982 yılında dünyaya gelen Jessie Greengrass, yaşadığı Cambridge ve Londra'da felsefe okudu. 2015'te yayımlanan öyküleriyle Somerset Maugham Ödülü ve Edge Hill Kısa Öykü Ödülü'nü kazandı. 2018'de *Bakış* adlı ilk romanını yayımladı ve Women's Prize for Fiction ödülü finalistleri arasına girdi.

I

Bir başka yaz başı, hava belirsizliğini koruyor ama önceki kadar keskin değil. Ve ben yeniden hamileyim. Önümde tüm sıradan ve işler dağınıklığıyla çalışma masam uzanıyor, ötesinde de kızımın Johannes'in gözetiminde oynadığı bahçeye açılan, yağmurla ıslanmış manzaralı bir pencere. Son zamanlarda o çocuksu yakınlığını yitirmeye başladı kızım. Bunu, birlikte yürürken fark ettim, adımlarımız ayrılınca; veya bir masada karşılıklı otururken –şimdi ne kadar da uzamış ve hareketlerine yerleşen o kararlı tutumla ne kadar dik. Bir zamanlar düşünceleri, hava durumu gibi okunurdu yüzünden. Fakat o okunaklı esneklik gitti ve ifadesi eskisi kadar şeffaf değil artık: Karmaşıklık, beraberinde birtakım gizemleri de getirdi. Onu kucakladığımda vücudunun ağırlığı, beni şaşırtıyor; hissettiğim yabancılık, sanki aramızdaki mesafeyi ikrar ediyor. Eskiden bir eşya veya kendi bedeninin bir uzantısıymışım gibi üzerime tırmanır, bacaklarıyla belimi sararken kollarını da boy-

numa dolardı, düşünölmeyen ya da belki çok yakından bilinen biriymişim gibi. Şimdi benden ayrı duruyor ve ona uzanmam gerekiyor. Her iki durumda da yetişkinliğe doğru ilerleyişi, bir bakıma kayboluş gibi gelene dek biraz daha uzaklaşıyor. O, kendi benliğine erişirken bense onu gittikçe daha az tanıyorum. Olması gereken de bu zaten; o uzaklaşırken ben yerimde kalacağım. Yine de hâlâ düşünüyorum; eğer yapabilseydim şimdi, altınçanağı çalırlarının vahşi sarıdan yığını karşısında durduğu yere uzanıp onu kendime çekebilir, her zaman gözümün önünde tutar, böylece daima tanıdığım halinden ibaret kılabilirdim.

28 Aralık 1895'te, Paris'teki Salon Indien du Grand Caf de Lumi re Kardeřler, Auguste ve Louis, sinematografik filmlerinden bir seçkiyi ilk defa halka sundu. Tüm o  gleden sonra boyunca Capucines Bulvarı'nda nefesleri dondurucu havaya karışan bir insan kuyruğu, hayret beklentisiyle bekledi. Ardından, sunta sırtlı sandalyelere sıra sıra oturarak filmi izlediler: Henüz bebek olan kızını bir balık fanusunun üzerinde tutan, içindeki suyu rahatça görebilmesi için de ayakları üstünde denge sağlamasına yardımcı olan Auguste'un siyah beyaz, titrek görüntüsü. Böylelikle filmin yuvarlanarak kaybolan kareleri, içerideki kış karanlığına aylar öncesinin bir yaz ikindisini getirmişti. Tam bu sırada altı yüz mil ötedeki Wurzburg'un Bavarian kentinde fizik kürsüsünden Wilhelm Conard Röntgen,  niversitenin Fizikçi Tıp Topluluęu başkanına bir makale yetiştirmek için sokaklardan hızla geçiyordu, X-ışınının ilk tanımı. Lumi re Kardeřler filmlerini hazırlayadursun,

Röntgen haftalar boyunca pencereleri, kışın cansız güneş ışığını engellemek için kalın kumaşlarla örtülü laboratuvarında tek başına çalışmış, opak görünen her şeyin nasıl şeffaf hale dönüştüğüne tanık olmuştu. Opak materyaller –odun, taş, kendi bedeni– onun için gölgeli bir taslağa indirgeniyor, alt tabakada fotoğraflık bir plaka boyunca saçılan bir dünya imgesi bırakıyordu geride –metal ve kemikten oluşan bir katalog, çürüyerek sinemanın yüzey muhafaza tekniğine karşı çıkamayacak malzemeler.

Yıllar önce, bu iki günün kesişmesini düşünürken aklıma takılan hususi bir nokta vardı. Çocuk sahibi olup olmama konusunda karar vermeye çalışıyordum. Aylarca, tüm ıslak bahar ve erken gelen, ışısız bir yaz boyunca Johannes’le birlikte akşamları kanepede veya bahçede yan yana oturup bunun hakkında konuştuk, bazen de hiç konuşmadık. Ama sanki bunun dışında başka hiçbir şeyden söz etmiyor gibiydik; söylediğimiz her şey, kendimi içine yerleştirdiğim bağlardan bir türlü kurtulacak yol bulamayışma bir alt metin oluşturmaktan ibaretti. Çocuk sahibi olmayı büyük bir tutkuyla istiyordum, ama kendimi hamile kalmış veya anne olmuş bir kadın olarak düşünemiyordum. Tek görebildiğim o anki halimdi, veya öyle olduğunu düşündüğüm kişi: Tek başına, merkezless ve korkmuş. Doğumun geri dönüşü olmayışından ve sonrasında beni bekleyen süreçten korkuyordum; çocuk yetiştirmenin, o kaçınılmaz sorumluluğun her bir hareketimi nasıl ölçülü kazalara dönüştüreceği, orantısız biçimler verme niyetinde değilken bir başka hayatı şekillendirme fikri beni dehşete düşürüyordu ve bu iki kutbun –tutkularım ve korkularım– arasında sıkışmışken acınası haldeydim,

üstelik Johannesi’i de aynı duruma sürüklemiştim. Geçen her bir dakikada bir karara varıldığından emindim; ancak hiçbirisi tutunamıyordu bunların: Sıçrayarak karşı tarafa geçmek üzere bir yarığa gözlerimi dikmişim sanki; her seferinde, yaptığım atakla tümseğe daha çok yaklaşıyor, sonra kaçıyordum. O yıl kim bilir kaç defa Johannes’in karşısında, dizlerimin üzerinde yere çöktüm:

“Ne yapacağımı bilmiyorum, sence ne yapmam gerekiyor?”

Sonunda yalnızca başımı ellerinin arasına alıp,

“Seni seviyorum,”

dedi, çünkü tüm bu tartışmadan tükenmişti.

Onun için cevap belliydi: Bir çocuk sahibi olacaktık ve sonrası kendiliğinden gelecekti. Ne yetersiz gelmekle, birini bütün yapma görevini yerine getirememekle kendini korkutuyordu ne de sonrasında, her şey için artık çok geç olduğunda, yerin ayaklarımız altında kayıp bizi düşürebileceğini, o arzuladığımız çocuğun aramızdaki boşlukta yuvarlanıp gidebileceğini görüyordu. Bana ne söyleyeceğini bilemeyenlerden değildi ama kimi zaman sesinde aceleyle bastırmaya çalıştığı bir hayal kırıklığı yakalamaya başlamışım. Gün içinde çalışmak yerine, o sıralar boş olan bahçemizin manzarası karşısındaki çalışma masama kurulup Lumière kardeşlerin kırk iki saniyelik *La Pêche aux poissons rouges* filmi izledim. Böylesi zamanlarda tutduğumuz şey de budur: Dünyada bir çözüm olduğuna dair yanılsamalar, keşke bir de bulabilsek onları. Bana öyle geliyordu ki Lyon’da, yüzyıllar öncesi-

nin bir ikinci vakti o bebeğin merakla kameraya dönen yüzünde tüm çocukluğun özü damıtılmıştı. Daha dikkatli bakarsam, Auguste'un, kızını elleriyle nasıl tuttuğunu, bebeğin su yüzeyine uzanıp dokundukça nasıl gülücükle karşılık verdiğini her ayrıntısına kadar kendi bedenimde duyumsarsam onlardan biri olmanın nasıl hissettirdiğini anlayabilirdim. İşlerin nasıl yürüyeceği hakkında hiçbir fikrim yoktu; aynı evin içinde Johannes, ben ve bir çocuk. Kendi babam, çocukluğumun yarısında kayıp gitmiş, ardında kendine dair pek az şey bırakmıştı. Annemse henüz yirmili yaşlarımın başındayken hayatını kaybetmişti. Ölümü öyle yıkıcı olmuştu ki ilerleyen aylar boyunca mutsuzluğumu fark edememiş, üzerime örtülen o kasvetli örtüyü, nihayet gelecek olan yetişkinliğin bir işareti sanmıştım. Sonunda anladım ama; dünya görüldüğü halinden ibaretti yalnızca, soğuk ışık altında sert bir yüzey. Yasın bile yerleşmek istemediği o boşluğu doldurmak için okumak zorundaydım, başlarda hiçbir ayırım yapmaksızın, elime ne geçtiyse. Böylelikle annemin ölümüyle tümünden yerle bir olmuş bölük pörçük temellerin üzerine, Wilhelm Röntgen ve X-ışını tarihinin başlangıcı üzerine kendimi yeniden inşa ettim. On dokuzuncu yüzyılın sonunda, git-tikçe kararın o yegâne ikindi vaktindeki rastlantıya tesadüf etmesiyle şimdi bu iki olayın birbirine nasıl uyduğunu, eş zamanlılığın onları nasıl bağladığını görebilseydim, o zaman onların merceklelerinden kendi hayatımı üzerine inşa ettiğim çerçeveyi de görürdüm. Ve beraberinde çerçevenin altında yatan ilkeyi ya da mutsuz bir ergenlikten güçlülükle çıkabilmişken henüz, anneliği nasıl düşünebileceğimi... Hatta belki yanlışlıkla hata yapmayacağım bir geleceğin gü-

vencesini bulabilirdim –ama nihayetinde böyle bir şey yoktu. Önem ile karıştırdığım şey, salt rastlantıydı –Paris kasabalıları sokakta beklerken bir başka yerde Röntgen boş bir üniversitenin koridorlarında koşuyordu. Her bir ikindi, geceye doğru akarken, kedi ağlamaklı miyavlamasıyla yemek isterken ve üst kattaki odasında çalışan Johannes, akşam vaktine doğru ayaklandığını işaret eden döşemelerin sevimli gıcirtısı eşliğine yer değiştirip hareket ederken ben olduğum gibi kaldım. Karşımdaki bilgisayar ekranında *Pêche aux poissons rouges* tekrar tekrar oynuyor, çocukla babasının görüntüsü, uygun kilidi bulmayı başaramadığım bir anahtar gibi dönüyordu.

Henüz çocukken, memleketleri Almanya'dan ayrılıp üç yaşına bastığında yerleştikleri Hollanda'da Wilhelm Conrad Röntgen, akademik anlamda öne çıkan bir yetenek sergilememişti. Hiç değilse erken gelişmekten pek fazlası olmayan bir mekanik yeteneğinden söz edilebilirdi belki; dişli ve kaldıraçlarla ifade edilen bir hayal gücü ve ileride kendi laboratuvar malzemelerini yapmada kullanacağı el becerisi. Ancak üretmenin yakınlığıyla iç görünüm kazanılabileceğine inanıyordu Röntgen. Bunun dışında derslere özel bir ilgi duymayan, üstelik dikkati kolayca dağılan sıradan bir çocuktü. Yine de kararsız yapıdaki bir çocuğun, hayalci olarak nitelendirilebileceği doğaya, dış mekânlara karşı bir merakı vardı. On yedi yaşına geldiğinde ustalarından birinin karikatürünü çizen kişiyi ifşa etmeyi reddedince Utrecht'teki teknik okuldan, üniversiteye kabul edilmek için gerekli nitelikleri edinmeden uzaklaştırılmıştı. Bunun

yerine Zurich'te, yeterlilikten ziyade sınavla alım yapan bir politeknikte makine mühendisi öğrencisi oldu. Ne ki oradan taşınıp üniversiteye yerleştikten ve Profesör August Kundt'un etkisi ve baskısı altında doktorasını tamamladıktan sonra bile mezuniyet belgesinin bulunmayışı, hep bir engel olarak karşısına çıktı. Dolayısıyla Kundt'un asistanı olarak Würzburg ile Strasbourg arasında mekik dokumaktansa kendi hakkı olan akademik pozisyonu elde edinceye kadar birkaç yıl geçmesi gerekti. Bu süreçte uygulama alışkanlığını edinmişti gerçi; hayal gücünün zıddı gibi görünen, tereddütsüz bir bağlılık. Sonrasında da hayatının her alanında karşısına çıkan zorlukların üstesinden aynı katı kararlılıkla geldi –evlilik, arkadaşlık ilişkileri, ilgiler, iş hayatı: Sabit, yolundan sapmayan, bir hedefe doğru artarak ilerleyen gelişme; elde edilen şeyin somutluğundan emin olunana dek her adımı dikkatlice atılmış, test edilmiş, tekrar denenmiş. Röntgen, çocukken mekanik aletler yapmada gösterdiği titizliği yeniden edinmişti. Böylelikle fotoğraflılık ve bilimsel çalışmalarının yanında otomatik piyanolara karşı içinde bir ilgi gelişmeye başladı. Konuklarına göstermek üzere çizim odası için bir Welte-Mignon satın aldı. Ayrıca dış mekânlara olan sevgisi, kar ve kış sporlarına düşkünlüğü de sürüyor, güz aylarını Engadin Dağları'nda geçirip baharları Como Gölü'ne gidiyordu. Bu gezilerde, sağlık durumu her zaman iyi olmayan karısı Bertha'yı da at arabasıyla beraber yanında götürüyordu. 1895 yılının kışında, ellinci yaş gününün üzerinden altı ay geçtikten sonra hayatı bir çeşit seyrüsefere dönmüş, kendi mekanizmalarından birinin tatmin edici şeklini almış gibi geldi ona: Adamakıllı yapıp sağlam bir zemine kurulmuş,

iyi muhafaza edilmiş, özenle cilalanmış. Üniversitedeki pozisyonu güvence altındaydı ve normalde seçkin bir kariyere sahipti. Alanında saygı duyulan biriydi; kitaplarıdaki bölümlerde değilse bile dipnotlarda, kaynakçalarda, yani dikkatli araştırmaların ayrıntılarının yer aldığı, bir konunun özünü içeren kısımlarda ismi anılıyordu. Ardından, önceki çalışmalarına dönmeden evvel X-ışını üzerine birkaç hafta daha çalışıp konu üzerine söyleyebileceği her şeyi üç kâğıtta topladıktan sonra dönüp bakınca bu küçük nam, kaybettiği bir şey gibi göründü ona; aniden alaşağı oluşu, pişmanlık duyulması gereken bir hareketti sanki.

Yirmi birinci yaş günümün üzerinden çok geçmeden annem hastalandı. Artık bakımından sorumlu hale gelmeme rağmen uzun süre kazancıyla hiçbir şey olmamış gibi devam ettim; üniversiteyi bıraktıktan sonra taşındığım, Elephant and Castle kavşağının arkasındaki paylaşımlı apartmanda yaşamayı sürdürdüm. Buradan her sabah annemin pek de gösterişli olmayan evine gidiyordum. 60'lı yıllardan kalma villa, şehir sınırlarının kilometrelerce ötesine dek uzanan kestirme anayolun arkasına kuruluydu. Etrafında saçaklar altında birbiri içine geçmiş küçük kasabalar yer alıyordu. Tüm hayatımı burada geçirmeme rağmen eve karşı pek yakınlık duymuyordum, bana kalırsa annem de böyle hissediyordu. Buraya yerleşmemiz bir tercih ya da ilgi meselesi değil, durum gereği olmuştu, –gitme isteğimizin “daimi bir geçicilik” diye nitelendirildiği türden. Keşke bizi burada tutan şeyleri –iş, okul, günlük rutin veya bir düşünce olarak alışkanlıklar, fayda-

sını göremesek de şehre uygun bir mesafede oluşundan duyduğumuz memnuniyet– hayatımızdan çıkarabilseydik. Üç yıl önce üniversiteye gitmek için ayrılırken hiç değilse buradan kurtulacağımı düşünmüştüm. Hayatım kaçınılmaz olarak yükselen, giderek artıp uzaklaşan bir eğri halinde gelişecekti. Ancak sonra annem hastalandı ve bir kez daha oraya dönmek zorunda kaldım. İş bulma girişimlerimden vazgeçtim ve onun yerine her sabah bu yolculuğu tekrarlamak üzere boş banliyö treninde, çizgili pencere camından bakıp karşıdan gelen, içlerindeki tıklım tıklım canın ağırlığını yüklenmiş vagonları izlerken buldum kendimi. Haksız yere yaşadığım bu zorunlu geri dönüş beni öfkelen-diriyordu. Öte yandan öfkemin olanaksızlığını, durumların başka türlü olamayacağını biliyordum. Kimi sabahlar takım elbiseli insan selinin karşısında bilet gişesine ulaşmak için kendimi zorlarken çocukluğun güçsüzlüğünü duyumsuyordum. Haksızlığın farkındaydım, ama buna karşı gelmek de boşunaydı. Akşamlarıysa hastane randevuları ve serumlarla geçen saatlerin ardından, bir yığın bulaşık yıkanıp tabaklar boş mutfakta çift çift kurutulmaya bırakıldıktan sonra, o sessiz ikindilerden sonra, öğle yemeği ile çay arasında, endişeden, hayatların sonlarındaki anlamsız bezginlikten başka bir şeyin doldurmadığı boşlukta tüm yolu geri dönerdim. Nadiren de olsa ortaya çıkan ufak sorunlar yüzünden şehre dönmek yerine orada kalır, çocukluğumun geçtiği odada uzanıp bahçeden gelen ezgileri, tilki seslerini, kavşaktaki trafik gürültüsü yerine baykuşların ötüşünü dinlerdim. Ben uzanırken dünya bir başka yerde dönüyordu sanki;

dingin ve kuşatılmış, hakkım olduğunu sandığım kolay gelecekten farklı bir yöne doğru...

Beyninin yumuşak dokusunda meydana gelen, fakat engellenebilecekken bir türlü durdurulamayan bir kanama nedeniyle geçirdiği ilk çöküşün ardından hastalığı, annemin gücünü ve hareketlerini aylar boyunca gitgide azalttı. Kasları ağırlığını kaybetti, eklemleriyse kilitlendi. En kötüsünü uzak tutmak için aldığı ilaçlar yüzünden vücut ölçüleri iki katına çıktı, yüzü tombul ve kıpkırmızı hale geldi. Teşhis konup tedavi süreci başlatılınca, üstüne iki haftada bir geçirdiği zahmetli radyoterapinin ardından bir süre için nerdeyse iyileşmiş gibiydi. Ne var ki kâğıt gibi bembeyaz uzandığı hastane odasındaki o ilk hafta, havailikten nasıl geçtiğini fark edemediğimiz rahat zamanların sonuna geldiğimizi gösteren bir anıya dönüştü. Artık yorgundu, belki ayaklarının üzerinde duramayacak kadar dengesiz. Kafa derisinin bir tarafı, yeniden çıkmaya başlayan saçlarla çevriliydi. Elimin uzunluğunda pembe ve düz bir yara izi vardı. Birbirine girmiş boruların, ekranların, serumların ve cihaz seslerinin arasında oturup cerrahın dokunuşunun ardından ondan geriye ne kalacağını beklerken düşündüm; eskisi gibi değildi, ama korktuğum hale de gelmemişti. Bir şekilde eski hayatlarımıza hâlâ geri dönebileceğimizi düşündüğümüz o ilk haftalar, çalınmış tatillerimizin havasını taşıyordu. Acılarımızda bile sevinç, bir umut ve sevgi taşkınlığı vardı. Çünkü o zamanlar gerçeğin farkında değildik: Bir gün geri dönüp bakınca kurtulduğumuz için kendimizi şanslı sayabileceğimiz bir gelecek yoktu. Annem başlarda yalnızca ev işlerinde yardıma ihtiyaç duydu; yemek, temizlik, market

alışverişi gibi işleri yaptırıyor, hastaneye giderken yanında eşlik edecek, kötü haberler verilip açıklanırken sıcak odada oturarak onunla birlikte pencereden dışarı bakacak birini istiyordu. Ancak zaman geçtikçe sağlığından kalan bu metanet azaldı, giderek daha çok şey onun için imkânsız hale geldi. Evin içinde hareket etmek, merdivenlerden çıkmak, sandalyede kıpırdayabilmek, –sağ kolu güçsüzleşince de yiyeceklerini kesip yüzünü yıkamak için yardıma ihtiyaç duymaya başladı. Böylece hayatlarımız bükülerek, katlanarak, büzülerek birbirine dolandı; bana olan ihtiyacı, yetişkinliğin kaçınılmaz parçası olan ayrılık sürecini benim için tersine çevirmeye zorladı.

Bunu ikimiz de hissettik. Başında kalan son saç tutamından sabunu durulamaya çalışırken veya giyinmesine yardım ederken nazik olmaya çalışıyordum; ancak böyle davranabilmem için onu rahatlatmak veya korumak, anlık olarak halledilmesi gereken görevi tamamlarken gerekenden daha nazik olabilmek için çabalamak, doğal rollerimizi vahşice tersine çevirmekten öteye gitmiyordu. Bu da beni her zaman korumanın bir yolunu bulmaya, çevrenin etkilerini yumuşatmaya, beni güvende tutmaya çalışan bir kadına karşı bir çeşit şiddete dönüşüyordu. Beraberken çoğunlukla sessizdik. Artık öyle görünüyordu ki fiziksel anlamda yakın olabilmemizin tek yolu, duygusal mesafeydi –birbirimizden saklandık, bir kenara büzülüp ayrı durduk; sonunda tüm alakamız dokunuştan ibaret olup geriye yalnızca fayda amacı ve mecburiyetler kalana kadar. Aslında aramızda şefkat varmış gibi davranıyorduk; başka bir yerdeki göstermelik varlığım, bir sınır çizgisi, prensip gereği ayrılığımızın bir noktası işlevi görüyordu.

Ancak bir sabah eve vardığımda onu banyo zemini üzerinde kıvrılmış halde buldum. Uyuyakalmıştı; dirsek ve bileklerinde çocuksu bir tombulluk vardı. Beynindeki mekânsal farkındalık bölgesi işlememeye başladığından beri haftalardır zaten kendi başına giyinemiyordu, iç çamaşırları, çözemediği geometrik bir bulmaca halini almıştı onun için. Şimdiyse bir odadan diğerine geçme yetisini bile kaybedip kapıları karıştırıyor, tuhaf yönlere doğru hareket ediyordu; evi hâlâ hatırlıyordu gerçi, hiçbir şeyin ona farklı gelmediğini söylüyordu, dahası, söz gelimi oturma odasının solunda mutfağın olduğunu ve banyonun da merdivenlerin en üstünde bulunduğunu biliyordu, yine de bunları davranışa dökmeye gelince kafası karışıyordu. Zihninde, hayatımın sonunda dek yaşadığım eve dair oluşan yapı –odaların kuşatan yakınlığı arasında birbirimizin yankısı, tartışmalarımız, öfkeli hallerimiz, barışmalarımız, kutlamalarımız, duvarlarda ve yerlerde izi hâlâ duran günlük sürtüşmelerimiz, halılardaki hayalet lekeler, çalışma odasına açılan kapının gevşek kulpu... Bunların hiçbirisi artık hareket ettiği mekânla herhangi bir çağrışım yapmıyordu, zihnindeki hatıra ne kadar açık ve ayrıntılı da olsa gerçekte bunun ayrımına varamıyordu. Vücudu da kendine yabancı gelmeye başlamıştı; şekli, aklındaki haritayla uyuşmuyordu, dolayısıyla boşlukta nerede olduğu fikri sallantıda kalıyor, güvenilir gelmiyordu; her hareketi de bilinçli bir dikkat çabası, gözlem konusu haline geliyordu. Vücudunu bir makineden ibaretmiş gibi itiyor, zihinsel bir benzeriyse boş bir uçakta sabit sessizliğe doğru serbestçe ilerliyordu sanki. Ertesi gün Elephant and Castle'daki odamı toplayıp kendi evime

taşındım, eşyalarımı önce bir bez çantaya tıkıp, o dolunca da plastik torbalara doldurup. İstasyondan taksi çağırıp en sonunda da kendimi herkesle aynı yöne giderken buldum; banliyö treninin köşesinde iş çıkışı vakti beceriksizce topladığım eşyalarımın üstüne kuruldum. Clapham ayrımında aktarma yaparken çantalarımın biri döküldü; içinden karmakarışık bir yığın ciltli kitap ve iç çamaşırı fırlayıp trenle araçlara binmede yardımcı olarak kullanılan platformun arasındaki boşluğa kaydı. Evlerine dönen kalabalığın ortasında dikildim. Takım elbise ve kaliteli ayakkabıların arasında kirli kotum ve boğazlı kazağımla bakımsız haldeydim, kalan çantalar bacaklarımın arasına dolandı. Bense trenlerin, eşyalarımın üzerinden defalarca geçişini izledim. Eğer sonrasında kederin ne kadar derine işlediğini göremeseydim, eğer üzülmeye hakkım olmadığını düşünseydim sanırım bunun bir nedeni, eve yaptığım bu son yolculuğun sevgi ya da şefkat yüzünden gerçekleşmediği olurdu. Çarem kalmamıştı çünkü; şartlar bunu gerektiriyordu ve yapılacak başka bir şey yoktu.

1890'da Pennsylvania Üniversitesi fizik bölümünde Wilhelm Röntgen'in, yeni bir tür ışının etkileri üzerine gözlem yapmasından beş yıl önce, Arthur Goodspeed boş bir fotoğrafik film levhasını, bir Crookes tüpünün yanındaki masanın üzerinde yer alan madeni para yığınının, yani Röntgen'i yeni keşfine yönlendirecek olan aynı malzeme parçalarının üzerine koydu. Daha sonraları, levha hazır olduğunda Goodspeed üzerinde görmeyi beklediği bir dizi küçük, yuvarlak gölgeler, benekli lekeler buldu. Aylar

boyunca pencere kenarında bırakılmış, güneşle birlikte dağılan mürekkebi, üzerine konan şeylerin izleri belirgin hatlarla ortaya çıkarmıştı. Goodspeed levhayı sakladı, çünkü başlı başına bir merak yahut bulmacaydı bu –ve beş yıl sonra, Röntgen’in makalesini okuyup beraberinde kutu içindeki ağırlıklara veya el figüründeki kemiklere ilişkin X-ışını fotoğraflarını görünce daha önce yaptığı çalışmayı tekrarladı. Tam da şüphelendiği gibi şekil, levhanın X-ışınlarına maruz kalmasının bir sonucunda oluşmuştu. Tekrar ürettiği bu fotoğraf, tıpkı deri üzerindeki yaşlılık lekeleri veya üzerine bir şey dökülmüş gibi hem eski hem de rastlantısal görünüyordu: Madeni paralardan kalma, ayrı fakat bütün durmayan iki daire, kenarları bir tarafta çakışıyor, gölgelerinin koyuluğu gri bir tona doğru akıyor... Bunu görünce kendimi Doktor Arthur Willis Goodspeed’in hayalini kurmaya çalışırken buldum bu kez. Schuykill Nehri’ne uzanan yerleşke bahçelerinin manzarası karşısındaki laboratuvarında durmuş, şevkle deneylerini yürütüyor. Fakat Röntgen’in aksine deneyler, bir kavrayış veya iyi giden bir şansın eseri olmaktan ziyade bu ikisinin arasında, yaşadığı başarısızlıkların ardından belli bir sonuca ulaşıyor –hem dikkatin hem de zamanlamanın verdiği bir memnuniyet.

Johannes’la tanışmamızdan kısa süre sonra, Victoria ve Albert Müzesi’nde bir öğleden sonrayı birlikte geçirdik. Günlerden cumartesiydi ve müzeye Marble Arch istasyonundan yürümüş, Hyde Park boyunca ilerleyip Serpentine’in kenarından geçerek Albert Memorial’a ulaşmıştım. O

hafta sahte bir bahar havası hâkimdi şehre. Kış perdeleri, mart başlangıcına biraz ışık ve temiz hava vermek üzere aralanmıştı sanki. Bizi beklemediğimiz kadar sıcak karşılayan güneş, gökyüzünde sanki yaz sonlarından kalmış gibi alçakta duruyordu. Marul yığınlarının mor yapraklarından oluşan çiçek tarhları dışındaki tek renk, çıplak ağaç dalları arasında eylülün ağır altın tonlarıydı. Ertesi hafta kasvetli bir gri, bizleri yeniden palto ve şallarımıza bürünecek ve sonraki ay veya daha uzun bir süre boyunca öylece kalacaktık. Yine de o an için, beklenmedik bir olasılığın izlenimi vardı. Gergindim. Bu buluşma benim fikrimdi ve nasıl geçeceği konusunda endişelerim vardı. Kötü vakit geçirebilirdik; sonunda da içimizden biri, bir saatin ardından kekeleyerek özür dileyip gitmek zorunda kalabilirdi. Böylece bir ilişki kurma umudu da hüsrana içinde yavaşça söner ve elde hiçbir şey bırakmazdı. O noktaya kadar daha önce neredeyse hiç baş başa kalmamıştık; ya sadece rastlantı sonucu karşılaşmıştık veya yanımızda hep başkaları, ortak arkadaşlarımız olmuştu. İlişki dengimizdeki bu değişikliğin tuhaf bir hale dönüşeceğinden ya da sonunda aslında birbirimizle konuşacak pek az şey olduğunu fark edeceğimizden endişe duyuyordum.

Cromwell Gardens'a açılan geniş kapılardan girip müzenin merkez lobisinin geniş avlusu boyunca yürüdük. Belli bir niyetimiz olmadan sağa döndük; ekranları, boyalı panjurları, oymaları, türlü çeşit silahları, aynı anda inanılmaz ve sıradan hissettiren bir geçmişin kalıntılarını, günlük gibi görünen şeylerdeki yabancılık ve tanıdık bir soruya verilen farklı bir cevap gibi uzayan koridorlarıyla Ortaçağ galerilerine açılan bir avluyu geçtik. Uzun bir süre boyunca

sunak taşının önünde durduk. On ikinci yüzyılın sonlarına doğru yapılmış, büyüleyici bir eserdir. Merkez panelin iki tarafına ahşap yapraklar yerleştirilmişti. Geri kalan parçanın tamamı, her birinin üzerinde kutsal kitaptan sahnelerin, yaklaşan kıyamete ait ayrıntılı tasvirlerin resmedildiği kırk dört küçük kareye bölünmüştü. Her resimle birlikte biz de dünyanın sonuna doğru ilerliyorduk: Yedi mühür açılıyor, yedi borazan çalıyor, yeryüzü çatlıyordu. Kükürt, bir Ortaçağ ticaret şehrinin daralan sokaklarına kara bir dolu gibi yağıyor, parlak kan gölleri, üst kattaki pencerelerden sarkan kasabalıların altında, boğulan atları taşıyordu: Kıyamet gününde bir dünya. Diğer ziyaretçilerin ayak sesleri, aramızdaki sessizliği bozarken Johannes'in yanında durup karşımızda asılı duran, taze boyanmış tablodaki gibi bir hayat sürmenin nasıl bir şey olacağını hayal etmeye çalıştım. Bir zaman sonra resmettiği dehşet, alışıldık bir hal almaya başlayınca bu manzara bile geri plana doğru kaybolabilir; üstelik içindeki insanlar bu durumu idrak etmekten her gün daha çok uzaklaşabilirdi. Bense bunun yerine nasıl büyük bir tesadüfün, bu resmi ve bizi burada bir araya getirmiş olabileceğini düşünüyordum –üstelik bir başkasını yaşamak adına önümüze çıkan muhtemel gelecekleri ne kadar kolay, ne kadar bilinçsizce parçalayabiliyorduk. Bunu nasıl yapıyorduk? Geriye bakınca mümkün olabileceklerin yerinde yalnızca ince, muhtemel bir çizgi görecektik; gerçekleşenler, gerçekleşmeyenlerin geniş ve boş karanlığı üzerinden doğacaktı.

Daha sonra müzenin geri kalanında dolandık, zamanın ve mekânın gri enginliğinde kaybolan heykel ve seramiklerin arasında gezdik; başta konuşmalarımız, yaptığımız gözlem-

lerden oluşan, özellikle seçilmiş birtakım önemsiz şeyin sıralamasından ibaretti, ancak sonra Johannes ailesinden söz etmeye başladı, belki dikkate değer şeyler değildi ama canlı, mutlu bir çocukluğun ayrıntılarını taşıyordu. Terk edip giden ama sonra affedilen bir İngiliz baba, metanetli bir anne, Harwich'teki denize bakan yüksekçe bir evde uzun bir kadın; denizin ufkundaki gri çizginin ötesinde bir yerlerde ise kendi doğduğu toprak. Bu gerçekler kendi içinde sıradan görünse de bir armağandı aslında, masada kurulan bir güvenin ya da samimiyetin işaretiydi ve karşılığında ana gösterecek bir şeyler ararken tek düşünebildiğim annem oldu, ani ölümünün nasıl gittikçe hafifleyen bir olaya dönüştüğünü, ancak etkisi aylarca süren o tek anı düşündüm, ondan sonra gelen tüm yaz boyunca güneşli gölgelerde kestiren, sokak köşelerinde veya kilimlere kıvrılan yamalı bir kedi gibi acının gözbebeğine sessizce saklanıp uyuyakalmıştım, annemin ölmediğini düşünüyordum, sadece bana haber vermeden bir yerlere gitmişti. Şimdiyse geri gelmiş, yokluğunda oluşan gölge boşluğa girmeye çalışıyor, ancak artık oraya sığmıyordu. Bense bu kadar kısa süre içinde bile büyümüş ve değişmişim –annemin evi gitmişti ve onun yerine geçtiğim dairede ne fazladan bir yatak, ne fincan ya da tabak ne de kıyafet vardı. Bu düşler öyle dehşet vericiydi ki her uyanışımda ellerimi, göğsümde tırnaklarımın hilal şeklindeki izleri çıkacak kadar sıkıca kenetlemiş halde buluyordum kendimi. O şekilde felç geçirmiş gibi dakikalarca uzanır, sonunda boş apartman dairemin sessizliğinde gerçeği yeniden hatırlardım: Yaşadıklarım katı şeylerdi ve bu kederi edinmiştim